

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» № 3687-ХІІ від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної ради України.
2. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (укр/рос) від 15.04.1994 // Міжнародний документ, СОТ.
3. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» № 3688-ХІІ від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної ради України.
4. Особенности таможенного оформления грузов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://transferof.ru/2007/11/26/osobenosti-tamozhennogo-oformlenija.html>
5. Официальный веб-сайт информационного портала Обозреватель. – 2013. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ukr.obozrevatel.com/news/v-ukraini-60-70-odyagu-i-vzuttya-kontrabanda-i-sirij-import.htm>
6. Лахути Н. Краткий гид по патентному троллингу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo.ru/interpravo/practice/view/89645/>
7. Юрасов С., Власенко В. Украинские патентные тролли научились зарабатывать на псевдо изобретениях» // «Капитал», 14 серпня 2013, среда, №081 (081).
8. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» № 236/96-ВР від 07.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України.

УДК 349.2

ПОНЯТТЯ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ РОБОТОДАВЦЯ

Садікова К.І., помічник юриста Приватне акціонерного товариства «Гумово-технічні вироби» м. Горлівка

Садікова К.І. Поняття та причини виникнення соціальної відповідальності роботодавця.

У даній статті досліджується поняття та загальна характеристика соціальної відповідальності роботодавця в сфері трудових відносин. Виявлено причини виникнення соціальної відповідальності, які впливають на трудову діяльність працівників, а також визначено необхідність впровадження в трудову практику соціальної відповідальності роботодавця. У статті розглядаються питання проблем законодавчого регулювання такого виду відповідальності. Також, проведено аналіз питання запобігання трудових конфліктів і підвищення трудової діяльності за рахунок рівноправних партнерських відносин між працівником і роботодавцем, які виражаються в поліпшенні довірчих відносин з боку роботодавця, завдяки соціальній відповідальності. У статті визначено проблеми забезпечення та обґрунтовано напрями підвищення соціально відповідальної поведінки роботодавця. Під час дослідження причин соціальної відповідальності роботодавця, знайдені шляхи вирішення цієї проблеми і запропоновані організаційно - правові механізми, в сфері трудових відносин, для впровадження їх на практиці.

Ключові слова: соціальна відповідальність роботодавця; соціальне партнерство; трудові відносини; соціальний діалог.

Садікова Е.И. Понятие и причины социальной ответственности работодателя.

В данной статье исследуется понятие и общая характеристика социальной ответственности работодателя в сфере трудовых отношений. Выявлены причины возникновения социальной ответственности, которые влияют на трудовую деятельность работников, а также определена необходимость внедрения в трудовую практику социальной ответственности работодателя. В статье рассматриваются вопросы проблем законодательного регулирования такого вида ответственности. Также, в данной статье проведен анализ вопроса предотвращения трудовых конфликтов и повышение трудовой деятельности за счет равноправных партнерских отношений между работником и работодателем, которые выражаются в улучшении доверительных отношений со стороны работодателя, благодаря социальной ответственности. В статье определены проблемы обеспечения и обоснованы направления повышения социально ответственного поведения работодателя. Во время исследования причин социальной ответственности работодателя, найдены пути решения этой проблемы и предложены организационно - правовые механизмы, в сфере трудовых отношений, для внедрения их на практике.

Ключевые слова: социальная ответственность работодателя; социальное партнерство; трудовые отношения; социальный диалог.

Sadikova K. The concept and the causes of social responsibility of the employer

This article explores the concept and General characteristics of social responsibility of the employer in labour relations. The identified causes of social responsibility that affect employment of workers, and also determined the necessity of introduction in the employment practices of social responsibility of the employer. The article considers the problems of legislative regulation of this type responsibility, in this article the analysis of the issue of prevention of labour disputes and increasing labour activity at the expense of the equal partnership relations between the employee and the employer, which are expressed in the improvement of a trust relationship with the employer, due to social responsibility. In clause the problems of maintenance and the directions of increase of socially responsible behaviour of the employer. During the research the reasons of social responsibility of the employer, found solutions to this problem and the organizational - legal mechanisms in the area of labour relations, to implement them in practice.

Key words: social responsibility of the employer; social partnership; labor relations; social dialogue.

Постановка проблеми. В умовах поглиблення світової фінансово-економічної кризи актуалізується потреба у формуванні та розвитку соціальної відповідальності суспільних суб'єктів, а саме: держави, роботодавців, працівників. Небажання одних, неготовність інших у критичній ситуації надати переваги соціально значущим інтересам і цілям, відійти від вузькогрупових, корпоративних, тимчасових пріоритетів призводить до швидкого накопичення протестного потенціалу у суспільстві, зростанню соціальної напруженості, конфліктів у трудовому колективі, які відіграють велику роль на рівновагу у трудовій сфері.

Ці проблеми пов'язані з безвідповідальністю або відповідальністю, яка не впливає так як покладається на правопорушників. Роботодавець, є повноцінним «господарем» в трудових відносинах. Це позначається на трудовій діяльності працівника. Адже дуже складно відстоювати свої трудові права, які встановлені та закріплені на законодавчому рівні, коли роботодавець диктує свої правила.

Тому на сьогоднішній день проблеми соціальної відповідальності роботодавця є гострою темою у світі праці.

Виявлення невіршеної проблеми. На сьогоднішній день в Україні не існує інституту соціальної відповідальності роботодавця. Це спричинено відсутністю законодавчого закріплення норм регулювання цієї сфери. Але виходячи з трудової практики необхідно зазначити, що впровадження в трудові відносини цього виду відповідальності є значущим чинником для розвитку і збереження трудової дисципліни. Механізм соціальної відповідальності роботодавця дозволить гарантувати дотримання правил на зовсім іншому рівні. Адже, соціальна відповідальність - система добровільних взаємовідносин між працівником, роботодавцем і трудовим колективом, спрямована на удосконалення соціально-трудових відносин, підтримання соціальної стабільності у трудовому колективі. Тобто, це абсолютно інший вид відповідальності, який дозволить " вирівняти" дозволені права між працівником і роботодавцем, у сфері виявлення та припинення правопорушень у галузі трудової дисципліни.

Метою даної роботи є дослідження поняття та виявлення причин виникнення соціальної відповідальності роботодавця в сфері трудових відносин і розкриття їх сутності.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження проблеми соціальної відповідальності роботодавця в сфері трудових відносин здійснювали Ю.Э.Благов, К. Девис, Р.А. Сербіна Н.Д. Гетьманцева, А.В.Малько, Н.А. Промашкова та ін.

Виклад основного матеріалу. Сучасне суспільство ставить перед підприємствами все більше вимог, оскільки будь-яке підприємство є частиною суспільства, а отже повинно створюватися, функціонувати та зростати відповідно до суспільних норм, сприяти збереженню та укріпленню людських та суспільних цінностей, задовольняти очікування працюючих.

Соціальні проблеми, які виникли в українському суспільстві та світі, говорять про загострення проблем у відносинах працівників та роботодавців, тому необхідність впровадження концепції соціальної відповідальності зумовлена тим, що суспільство довіряє підприємству значну частину своїх ресурсів, зокрема, природні та трудові, а тому підприємство як довірена особа суспільства повинно відповідати перед останнім за їх використання.

Поняття «соціальної відповідальності» досить широко використовується у повсякденній практиці. Якщо розглядати соціальну відповідальність на теоретичному рівні, то можна навести приклад С.К. Ділі, який вважав, що соціальна відповідальність - ведення або зупинення діяльності підприємства без очікування безпосереднього прибутку або збитків, спрямованих на підвищення рівня добробуту суспільства або певної його частини [1, с.32]. З іншого боку, Р.Х. Андерсен розглядає соціальну відповідальність як «необхідність» обліку підприємством індивідуального або колективного впливу від прийнятих рішень на суспільну систему.

У широкому розумінні соціальна відповідальність включає два взаємопов'язаних елемента - певні очікування навколишнього середовища по відношенню до громадських органів і створення останніми свого боргу перед суспільством, колективом, окремими індивідуумами [2, с.504].

Соціальна відповідальність у вузькому розумінні, відноситься до галузі соціального добробуту суспільства, безпосередніх умов життєдіяльності людей, задоволення їх різноманітних соціальних потреб. Вона передбачає обов'язок тих чи інших суспільних сил і інститутів сприяти вирішенню соціальних, економічних, освітніх, проблем охорони здоров'я населення, забезпечуючи основи функціонування сучасного суспільства. Саме вона виступає фундаментом держави і добробуту суспільства як системи, що визнає свою відповідальність за задоволення основних потреб громадян, здійснюючи для цього відповідні практичні зусилля [3].

Соціальна відповідальність передбачає, що існують конкретні завдання і функції, які люди повинні виконувати в силу того положення, яке вони займають у суспільстві. Як зазначається у соціологічній енциклопедії, соціальна відповідальність виникає на основі соціальних норм і реалізується як через форми соціального контролю (громадська думка, статут, закон), так і через розуміння громадськими суб'єктами своєї суспільної ролі [4, с.73]. Причому, соціальна відповідальність, на відміну від інших її видів, не обов'язково має вертикальну ієрархічну структуру, пов'язану з виконанням певних обов'язків. Вона включає і горизонтальні зв'язки, що з'єднують елементи суспільного життя більш тісними узами.

Однією з причин виникнення соціальної відповідальності є причини, які лежать поза безпосереднього впливу окремих особистостей і тому потребують уваги з боку суспільства та його різних інститутів як формальних, так і неформальних. Саме у зв'язку з цим виникли такі, що стали вже традиційними суб'єктами соціальної відповідальності, як роботодавець і працівник. Таким чином, соціальна відповідальність є специфічним інститутом сучасного суспільства, заснованим на глибинних процесах, багато в чому не пов'язаних з політичною та економічною кон'юнктурою [5].

Трудові відносини наймаючої праці є первинною ланкою виробничих відносин суспільства. Вони охоплюють спільність інтересів їх учасників (роботодавець та найманий працівник, який зацікавлений у збереженні трудових відносин як умови їх існування). З іншого боку, у трудових відносинах існує суперечність інтересів: роботодавець зацікавлений, насамперед, у задоволенні потреб ринку, зростанні продуктивності праці. У найманого працівника зовсім інший інтерес - поліпшення умов праці та підвищення заробітної плати. Таким чином, інтереси роботодавців відображають виробничу сторону трудових відносин, інтереси працівника - соціальну. Це протиріччя виробничого і соціального процесу є протиріччям трудових відносин. Для врегулювання таких протиріччя була введена практика застосування колективних договорів. З часом, в силу певних труднощів трудового договірного регулювання, ця практика отримала істотне значення. У сучасному трудовому праві одним з найбільш ефективних чинників врегулювання соціальних суперечностей вважається соціальна опізнаність роботодавця і його соціальна відповідальність.

Соціальна відповідальність у трудовій сфері, повинна розглядатися як одне з виражень відповідальності взагалі. Відповідальність як спосіб взаємодії різних сил в суспільстві, пов'язана з покладанням обов'язку що - небудь зробити, пропонованої на цій основі вимог до відповідної особи, а також застосування санкцій у разі невиконання.

Соціальна відповідальність роботодавця - абсолютна обов'язкова складова трудових відносин. Ці відносини представляють взаємозв'язок між працівником і роботодавцем, робітником і трудовим колективом, а також роботодавцем і трудовим колективом в цілому.

Соціальна відповідальність роботодавців зазвичай пов'язується з ідеєю соціального партнерства. В сучасній українській літературі спостерігається тенденція до розширювального тлумачення соціального партнерства, як одного із засобів співробітництва різних секторів життя, причому акцент явно робиться на некомерційний сектор. Однак не слід забувати, що традиційно під соціальним партнерством розуміється, насамперед, відносини в соціально - трудовій сфері між працівниками і роботодавцем, що складаються при активній участі держави [6].

Цікавий феномен української дійсності полягає в судженні традиційної сфери дії соціального партнерства. В даний час спостерігаються спроби посилення трудового законодавства в Україні - тому свідчення останній проект Трудового Кодексу України, який реально розширює і зміцнює позиції роботодавця, природно за рахунок інших соціальних партнерів, тобто працівників і держави. Це відображає прагнення держави усунути від прийняття рішень з соціально - трудових питань. По суті це означає, що у вирішенні трудових спорів працівники залишаються віч-на-віч із роботодавцями. Як це буде впроваджуватися у сферу трудових відносин і чи буде це взагалі - невідомо, але такі спроби зовсім не радують око працівників.

Розвиток і зміцнення системи соціальних прав громадян поставило роботодавців у досить складне становище. З одного боку, на них тисне держава, що гарантує ці права, а з іншого боку - працівники, які хочуть їх реалізувати на практиці. Тому роботодавець, намагаючись повноправно розпоряджатися своїми владними повноваженнями, часто диктує свої правила для трудящих, приховуючи це від держави, тим самим уникаючи відповідальності [7].

Таким чином, і виникають проблеми соціальної відповідальності, викликані невиконанням зобов'язань керівництва підприємств перед трудовими колективами, а з боку працівника - небажання йти на конфлікт з начальством, щоб не втратити своє робоче місце, адже на сьогоднішній день знайти місце роботи не так вже і легко.

Все це призводить до «втрати рівноваги» т.зв. партнерських відносин, що тягнуть виникнення трудових спорів. Тому для врегулювання трудових спорів існують різні заходи впливу, одним з яких є соціальна відповідальність роботодавця [8, с.64].

Більшість серед роботодавців переймають різні західні стилі управління та принципи побудови бізнесу. Разом із впровадженням систем управління, заснованих на західних стандартах, з'являються між працівником і роботодавцем нові форми стосунків. Зокрема, це стосується відповідальності: існуючі в трудовому законодавстві види трудової відповідальності є актуальними, але застарілими. Сучасні ринкові умови зумовлюють необхідність застосування нових видів відповідальності. Законодавець повинен виробити такі підходи, які допоможуть зробити роботодавця та робітника рівноправними партнерами, оскільки радянський підхід до регулювання трудових відносин, міг гарантувати довічну роботу на одному й тому ж самому місці, усіяючи захищаючи права, на заміну вимагаючи відданої праці, на сьогодні вже не є актуальною. Адже, на сьогодні, найголовнішим фактором гарантування захисту прав та інтересів обох сторін є рівноправне партнерство. Саме завдяки налагодженим стосункам роботодавець зможе впровадити всі свої інтереси, при цьому не порушивши прав та інтересів працівника, тому що працівник також буде зацікавлений у результаті його трудової діяльності. Соціальна відповідальність, в даному випадку, буде виступати цим аргументним фактором гарантування зі сторони роботодавця рівноправних відносин.

Соціальна відповідальність має велике місце у сфері трудових відносин, адже завдяки впровадженню такого виду відповідальності працівник має можливість самотужки вирішити проблемні питання які виникли в нього під час його трудової діяльності. Це буде мати вираз у його відношенні до праці, у його ставленні до результатів праці, та взагалі. Коли налагодженні та зрозумілі стосунки між працівником та роботодавцем, то й результат цьому відповідає.

Прийчини виникнення соціальної відповідальності також ґрунтуються на відношенні роботодавця до свого колективу. Якщо роботодавець спонукає у підвищенні позитивного «клімату» свого колективу, то він буде намагатися владнати всі трудові суперечності, які регулює соціальна відповідальність. Соціальна відповідальність роботодавця це, перш за все, відповідальність за дотримання норм і правил, неявно визначених або невизначених законодавством, що впливають на якість життя окремих соціальних груп і суспільства в цілому. Відповідальність настає в результаті ігнорування або недостатньої уваги до вимог і запитів суспільства і проявляється в уповільненні відтворення трудових ресурсів на територіях, є ресурсною базою. Але соціальна відповідальність - це не правило, а етичний принцип, який має бути задіяний у процесі прийняття рішення. В даному випадку йдеться про внутрішню повинність, перед самим собою, яка ґрунтується на моральних нормах і цінностях, набутих в процесі соціалізації.

Також, прояв соціальної відповідальності є наслідок реалізації фірмами соціальної та юридичної функцій. Це обумовлено соціальною природою реалізації господарських відносин бізнесом в юридичному контексті створення та функціонування фірм.

Розглядаючи питання соціальної відповідальності роботодавця потрібно виходити з соціального діалогу між суб'єктами цих відносин. Предметом цих відносин будуть виступати соціально - трудові питання, що виникають в період трудової діяльності людини, спрямовані на обмеження всевладдя роботодавця, тобто впливом з боку працівників спрямованих на захист своїх прав та інтересів.

В даному випадку мова йде про таку відповідальність, яка не є матеріальною по суті, а про відповідальність з точки зору моралі і права. Іншими словами, йдеться про внутрішнє розуміння роботодавцем значущості його дій у відношенні з працівником. Будучи соціально-відповідальним, роботодавець повинен пропонувати своїм співробітникам рівні можливості, справедливий винагороду, гнучкий робочий графік, здорові і безпечні умови праці, сприятливі умови для сімейного життя, послідовну участь у прийнятті рішень та багато іншого, що буде сприяти поліпшенню взаємин, а також підвищенню працездатності, що буде виражатися у продуктивній діяльності його працівників.

Соціальна відповідальність роботодавця це, перш за все, відповідальність за дотримання норм і правил, неявно визначених або невизначених законодавством, що впливають на якість життя окремих соціальних груп і суспільства в цілому. Відповідальність настає в результаті ігнорування або недостатньої уваги до вимог і запитів суспільства і проявляється в уповільненні відтворення трудових ресурсів на територіях, є ресурсною базою. Але соціальна відповідальність - це не правило, а етичний принцип, який має бути задіяний у процесі прийняття рішення. В даному випадку йдеться про внутрішню повинність, перед самим собою, яка ґрунтується на моральних нормах і цінностях, набутих в процесі соціалізації.

Також, соціальна відповідальність виступає механізмом ефективності трудових відносин. Адже впровадження соціальної відповідальності роботодавця є, певним, урівноважуючим компонентом цих відносин, що дозволяє працівнику мати вплив на проблему. Адже головною метою цієї відповідальності є забезпечувальна, превентивна роль, а не караюча роль.

В цьому контексті розглядаються відносини підприємства з його працівниками. Важливою умовою таких відносин є участь найманих працівників у колективних переговорах, а також виконанням роботодавцем колективного договору.

Соціальна відповідальність - система добровільних взаємовідносин між працівником, роботодавцем і трудовим колективом, спрямована на удосконалення соціально-трудових відносин, підтримання соціальної стабільності у трудовому колективі.

Як показує практика, санкції за порушення у більшості випадків набагато нижче вигоди самого порушення. Соціальна політика буде ефективною тільки в тому випадку, коли вона буде результатом раціональної поведінки господарюючих суб'єктів, а не почуттів або рішення третіх осіб. «Не існує єдиного визначення, яке однаково підходило для всіх випадків. Однак спільним знаменником є те, що соціальна відповідальність має народжуватися безпосередньо в самому підприємстві і створюватися його керівником та її реалізація повинна бути добровільною».

Треба наголосити на тому, що соціальна відповідальність - система добровільних взаємовідносин між працівником, роботодавцем і трудовим колективом, спрямована на удосконалення соціально-трудових відносин, підтримання соціальної стабільності у трудовому колективі [9, с. 11].

Висновки та пропозиції. Соціальна відповідальність роботодавців - це багатогранний феномен соціального життя, багато в чому визначає їх роль у суспільстві. Однак, як показує практика, ставлення роботодавців в Україні до своєї соціальної відповідальності досить складний і часто суперечливий. З іншого боку, залучення підприємств, установ, організацій, що володіють значними матеріальними і людськими ресурсами, до вирішення соціальних проблем, формування у роботодавців свідомого ставлення до своєї ролі в реалізації соціальної політики вигідно і державі, і працівникам. Адже, сфера захисту прав та інтересів працівників повинна бути більш ефективною і активною. Зрозуміло, що нестабільні економічні умови зумовлюють посилення експлуатації праці. Вона буде рости до тих пір, поки економіка не досягне високого рівня розвитку і стабільності. Але поки економічна ситуація в нашій країні досягне стабільності, трудящий народ зможе забути про стабільність у стосунках між ним і роботодавцем. Тому ефективним «зброям» в боротьбі за захист своїх трудових прав та інтересів виступає соціальна відповідальність роботодавця. Соціальна відповідальність виявляється в системі заходів збалансування збалансування інтересів «роботодавець - працівник» і виступає однією з головних складових боротьби з трудовими суперечками.

Прогресивність цього твердження полягає в тому, що у сфері відносин «роботодавець – працівник», необхідно застосовувати партнерські заходи впливу. Адже, соціальна відповідальність не є матеріальною, не є дисциплінарною, а є заходом добровільної відповідальності, не завдає ніяких наслідків для двох сторін.

Соціальна відповідальність - система добровільних взаємовідносин між працівником, роботодавцем і трудовим колективом, спрямована на удосконалення соціально-трудових відносин, підтримання соціальної стабільності у трудовому колективі. Вона виступає механізмом ефективності трудових відносин. Адже впровадження соціальної відповідальності роботодавця є, певним, урівноважуючим компонентом цих відносин, що дозволяє працівнику мати вплив на проблему. Адже головною метою цієї відповідальності є забезпечувальна, превентивна роль, а не роль карантності.

Для вирішення спорів, що виникають у сфері трудових відносин між працівником і роботодавцем, необхідно приймати організаційні заходи. Різновидом таких заходів виступають соціальні програми на підприємстві, в установах, організаціях. Ці програми повинні бути направлені на профілактику попередження виникнення спорів між працівником і роботодавцем, а також усунення проблем, які існують. Такі соціальні програми повинні вести внутрішній облік конфліктів як всередині колективу, так і окремих його членів з начальством. Таким чином, буде формуватися, якийсь облік щоденних проблем, які виникають у цій сфері відносин. У цьому випадку, соціальна програма буде виробляти шляхи вирішення сформованих з конфліктних ситуацій, на підставі мирової угоди, тобто таким чином, щоб обидві сторони конфлікту були задоволені по закінченню вирішення спору. Такі програми повинні розроблятися службою охорони праці підприємства, за погодженням керівництва. За допомогою подібних програм на підприємстві зможе сформуватися специфічна практика, яка буде дозволити механізмом трудових спорів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Social Responsibility Accounting : Evaluating Its Objectives, Concept and Principles / Andersen R.H. - Camagazine, 1977. - 685 с.

2. Енциклопедичний соціологічний словник / Загальна ред.акад.РАН Г.В. Осипова. - Російська Акад.наук.Ин - т соціально - політичних досліджень, 1995 - 940 с.
3. Соціальна відповідальність [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.fpsu.org.ua>
4. Соціологічна енциклопедія / уклад. В. Р. Городянченко ; редкол.: В. І. Астахова, В. С. Бакіров, В. Б. Євтух. - К : Академвидав, 2008. - 455 с.
5. Соціальна відповідальність бізнесу: актуальний порядок / під ред. С. Е. Литовченко, М. І. Корсакова. - М.: Асоціація менеджерів, 2003. - 208 с.
6. Соціальна відповідальність роботодавців [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ecsocman.hse.ru/data/074/680/1219/030>
7. Мельник С.В. Шляхи стимулювання соціальної відповідальності вітчизняного бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lir.lg.ua/shlahi.doc>
8. Бочкарьов, Ст. М Соціальна відповідальність бізнесу / В. Р. Бочкарьов. - М.: ТЕИС, 2006. - 171 с.
9. Кричевський, Н. А. Корпоративна соціальна відповідальність / Н. А. Кричевський, С. Ф. Гончаров. - М. : Издат-торгова корпорація «Дашков і К», 2007.- 11 с.

УДК 349.2

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ РОБОТОДАВЦІВ В УКРАЇНІ

Саутіна Е.Е., юрист ПП «Іннет-Лайн»

Саутіна Е.Е. Соціальна відповідальність роботодавців в Україні

У статті представлено поняття соціальної відповідальності роботодавця, розкрито її сутність та наведено основні заходи через які вона проявляється. Висвітлено особливості соціальної відповідальності бізнесу зарубіжних країн. Порівняно стан соціальної відповідальності, який склався в Україні сьогодні, з іншими країнами. Досліджено основоположні нормативно-правові акти, які прийнято у Європейському Союзі з метою регулювання соціальної відповідальності. Проаналізовано рівень дотримання соціальної відповідальності на різних підприємствах України. Визначено умови розвитку соціальної відповідальності та виділено основні напрями, які б стимулювали соціальну відповідальність бізнесу в Україні.

Ключові слова: соціальна відповідальність, робітник, роботодавець, бізнес, трудові відносини.

Саутіна Э.Э. Социальная ответственность работодателей в Украине

В статье представлено понятие социальной ответственности работодателя, раскрыто ее сущность и приведены основные мероприятия в которых она проявляется. Отображены особенности социальной ответственности бизнеса зарубежных стран. Приведено сравнение состояния социальной ответственности, которое сложилось в Украине сегодня, с другими странами. Исследованы основополагающие нормативные - правовые акты, которые приняты в Европейском Союзе с целью регулирования социальной ответственности. Проанализирован уровень соблюдения социальной ответственности на различных предприятиях Украины. Определены условия развития социальной ответственности и выделены основные направления, которые бы стимулировали социальную ответственность бизнеса в Украине.

Ключевые слова: социальная ответственность, рабочий, работодатель, бизнес, трудовые отношения.

Sautina E. Social responsibility of employers in Ukraine

The paper presents the concept of social responsibility of the employer discloses its essence and are the main activities in which it manifests itself. Highlight features of social responsibility of business in foreign countries. Comparatively state social responsibility, which was formed in Ukraine today, with other countries. Investigated the underlying normative - legal acts adopted in the European Union to regulate social responsibility. Analyzed the level of compliance with social responsibility in various enterprises of Ukraine. The conditions for the development of social responsibility and the basic directions that encourage social responsibility in Ukraine.

Keywords: social responsibility, the worker, the employer, business, labor relations.

Актуальність. Перехід до ринкових відносин, реформування системи влади в Україні призвели до ситуації, коли на місцевому рівні існують і, на жаль, реально протистоять один одному дві сили: підприємці та решта населення. Обидві сторони поводять себе не зовсім коректно, що спричиняє соціальну напруженість у суспільстві. Підприємці часто практикують приховування прибутків від оподаткування, намагаються діяти «у тіні», необгрунтовано завищують ціни на продукцію і послуги, затримують заробітну плату найманим робітникам тощо. Це, відповідно, викликає негативну зворотну реакцію населення. На сьогодні, проблематика соціальної відповідальності бізнесу розширилася і тепер вкочає окрім економічного ще й соціальний, а в останні часи – етичний аспекти.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження проблематики соціальної відповідальності здійснювали вітчизняні вчені – Ф.Ф. Бутинець, І.В. Жиглей, І. Рутковська, В. Глушкова, Ю.Є. Благоев, та іноземні – Р.Х. Андерсен, Р.Л. Бломстром, К. Девіс, Дж. Ендерле, А. Сеттлз.

Метою дослідження є розгляд поняття соціальної відповідальності підприємства, дослідження рівня соціальної відповідальності бізнесу у соціально-трудовій сфері.

Виклад основного матеріалу. Термін «соціальна відповідальність» набув поширення у 1970-х рр., хоча різні аспекти соціальної відповідальності були предметом діяльності організацій і урядів ще наприкінці XIX століття. Сьогодні проблемами соціальної відповідальності у сфері бізнесу займаються декілька організацій, серед яких найбільші – Мережа Глобального Договору ООН в Україні, Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності», Спільнота «Соціально відповідальний бізнес» тощо [1].

Сутність корпоративної соціальної відповідальності полягає, насамперед, у відносинах із персоналом підприємства, організації, установи шляхом дотримання трудових і соціально-економічних прав працівників та врахування їхніх інтересів, встановлення додаткових соціальних пільг та гарантій, зокрема включаючи окремі бонуси і для членів сімей працівників, у формуванні соціально прийнятних цін на продукцію та послуги, що надаються населенню, а не тільки у тому, яку разову благодійну допомогу надано територіальній громаді, соціальній установі чи окремій фізичній особі, що нерідко супроводжується гучним піаром у ЗМІ [2].

Конституція України визначає нашу державу як демократичну, соціальну, правову (ст. 1) і закріплює низку положень щодо її соціальної відповідальності. Зокрема, в ст. 3 зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

В наукових публікаціях зустрічаються різноманітні визначення соціальної відповідальності бізнесу. Найбільш влучно її зміст викладено в міжнародному стандарті ISO 26000: «соціальна відповідальність (social responsibility) – це відповідальність організації за вплив її рішення та діяльності на суспільство і навколишнє середовище через прозорі та етичні поведінку, яка узгоджується зі стійким розвитком і процвітанням суспільства; враховує очікування всіх зацікавлених сторін, відповідає законодавству певної країни, узгоджується з міжнародними нормами поведінки та впроваджена в усій організації» [3, с.61].

Соціальна відповідальність (далі – СВ) бізнесу проявляється через такі основні заходи: